



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BORARO (P3)

PUDUNGWANA 2010

MATSHWAO: 100

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 7.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A:	Moqoqo	(50)
KAROLO YA B:	Ditema tsa kgokahano tse telele	(30)
KAROLO YA C:	Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane	(20)

2. Bala ditaelo TSOHLE ka hloko.
3. Mohlahlobuwa o lokela ho araba potso e le NNGWE karolong e nngwe le e nngwe.
4. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqephele le LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
5. Mohlahlobuwa o tlameha ho etsa moralo wa ho ngola (ka ho iketsetsa mmapa wa monahano, daekramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopollo kapa ho etsa feela lenane la dintlha tseo a tlang ho ngola ka tsona), mme a be a lekole botjha mosebetsi wa hae ka ho o bala hape, ho o nahanisisa, ho o hlaola diphoso, le ho nehelana ka sehlahiswa se phethetsweng. Moralo o etswe ditemeng tsohle. Mohlahlobuwa o tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela mehato ena hloko.
6. Meralo yohle e totobatswe hantle hore ke meralo, pele ho hlahiswa tema e ngolwang.
7. Mohlahlobuwa o eletswa ho sebedisa metsotso e 80 ho araba KAROLO YA A, metsotso e 40 ho araba KAROLO YA B le metsotso e 30 ho araba KAROLO YA C.
8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
- ELA HLOKO: Ngola sehlooho se loketseng potsong eo o e kgethileng, kapa sehlooho seo o iqapetseng sona meqoqong eo ho sa nehelanwang ka dihlooho ho yona.
9. Ngola ka mongolo o makgethe o balehang ho bebofaletsa motshwayi ho tshwaya mosebetsi wa hao.
10. Bolelele ba ditema tse hlahiswang e be:
- | | |
|--------------|--|
| KAROLO YA A: | Moqoqo – mantswa a 400 – 450. |
| KAROLO YA B: | Ditema tsa kgokahano tse telele – mantswa a 180 – 200. |
| KAROLO YA C: | Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane – mantswa a 100 – 120. |
11. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.

KAROLO YA A: MOQOQO**POTSO YA 1**

Kgetha sehlooho se le SENG mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 ho isa ho a 450. Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 1.1 Naha ya rona e silafetse! Hohle ha o tadima o bona ho tletsetletse matlakala; ke dibotlolo, ke makotikoti, ke dipolasitiki le matlakala a mefutafuta a sa kgahliseng mahlo a motho. Ebe ke eng seo baahi ba ka se etsang ho boloka Afrika Borwa e hlwekile? Ngola moqoqo oo ho wona o lokodisang tseo baahi ba ka di etsang ho boloka metse le naha ya bona di hlwekile, mme di boheha. Sehlooho sa moqoqo e be:

Seo baahi ba Afrika Borwa ba ka se etsang ho boloka metse le naha ya bona di hlwekile.

[50]**KAPA**

- 1.2 O ne o le tsietsing ena eo kajeno ho ka beng ho buuwa tse ding. O phonyohile ka mokgwa wa mohlolo! Ngola moqoqo mme o phete tse neng di etsahale, le kamoo o neng o pholohe kateng. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

Ke ne ke phonyohe feela ka sobana la nale.

[50]**KAPA**

- 1.3 Ho na le maikutlo setjhabeng, a reng tshehetso eo mmuso o thusang ka yona kgodisong ya bana bao batswadi ba bona ba haellwang, e fediswe. Ba re ba na le mabaka. Wena o bona maikutlo ana a *nepahetse*, ha ka lehlakoreng le leng o boetse o a bona a *fosahetse*. O na le mabaka a hao. Ngola moqoqo oo ho wona o tshehetsang mahlakore ana ka bobedi. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

Maikutlo ka tshehetso ena ya mmuso ho batswadi a nepahetse, empa a boetse a fosahetse.

[50]**KAPA**

- 1.4 Sephetho sa tshebetso ya baithuti dikolong ha se kgotsofatse. Mong o re sesosa ke thelevishene. Boholo ba bona bo senya nako bo bohile thelevishene, mme bo iphe nako e nyenyane ya ho ithuta. Na o dumellana le kgopolo ee? Ngola moqoqo oo ho wona o nehelanang ka lehlakore la hao tabeng ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Thelevishene ke yona sesosa sa sephetho se tlase dikolong.

[50]**KAPA**

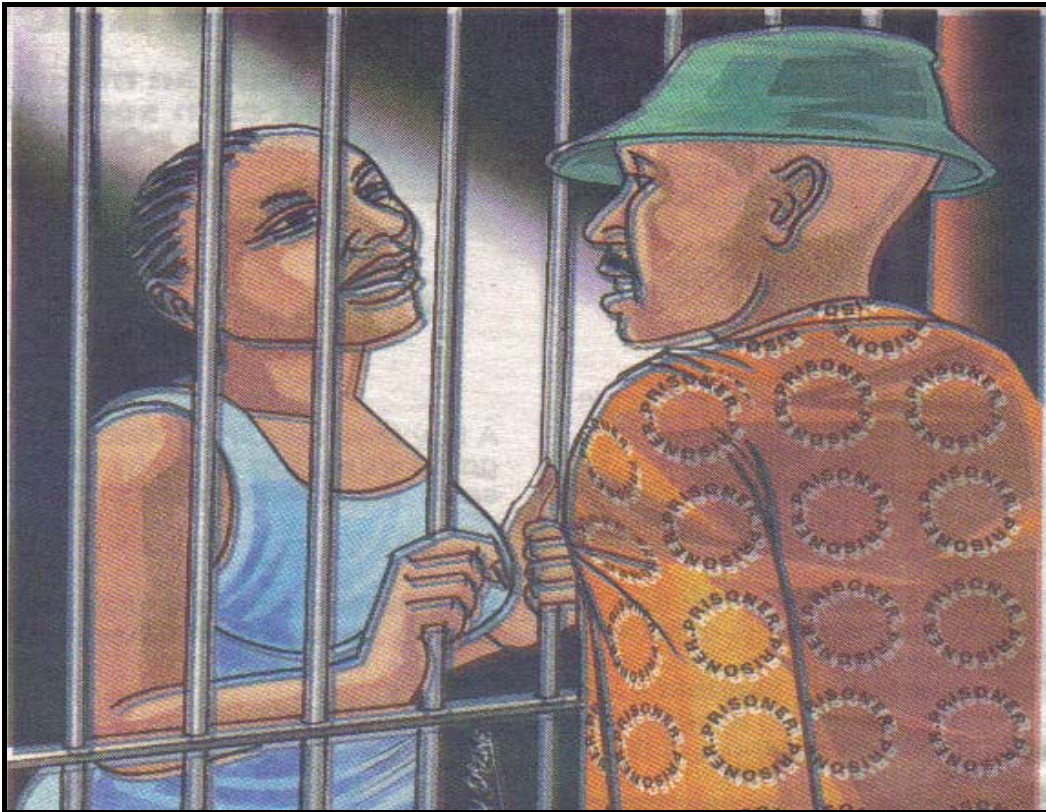
- 1.5 Ho tliswa ha dipapadi tsa bolo tsa tlhodisano ya Mohope wa Lefatshe ho ile ha phephetsa tebello e kgolo baahing ba naha ena. Mafrikaborwa a ne a hopotse ho una melemo e itseng ketsahalong ena. Wena ha o thola o tadima morao, o bona ketsahalo ee e tlisitse melemo efe? Ngola moqoqo, mme o qaqise maikutlo le mehopolo ya hao tabeng ena. Sehlooho sa moqoqo e be:

Melemo e tlisitsweng ke dipapadi tsa bolo tsa mohope wa lefatshe Afrika Borwa.

[50]

KAPA

- 1.6 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o hlahiswang (qholotswang) ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.



[E qotsitse lesedinyaneng (koranteng) la *Daily Sun* la 25 Hlakubele 2008]

[50]

KAPA

- 1.7 Matitjhere a ke ke a kgona ho ruta baithuti ka katleho ntle le tshehetso ya batswadi. Seabo sa batswadi thutong ya bana ba bona dikolong se hlokolosi. Ebe seabo see sa batswadi ke sefe thutong ya bana? Ngola moqoqo mme o hlalose seabo sa batswadi thutong ya bana ba bona. Sehlooho sa moqoqo wa hao e be:

Seabo sa batswadi thutong.

[50]

KAPA

- 1.8 Boha setshwantsho sena se ka tlase, e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang/hlahiswang ke setshwantsho sena maikutlong a hao. Se lebale ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho sa hao.



[E qotsitse lesedinyaneng (koranteng) la *Daily Sun* la 25 Hlakubele 2008]

[50]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:

50

KAROLO YA B: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**POTSO YA 2**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 180 ho isa ho a 200 (dikahare feela). Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao botjha ho hlaola diphoso.

- 2.1 Mafelong a kgwedi ya Mphalane o ile wa hloleha ho lefella mokitlane wa hao lebenkeleng le leng le itseng leo o rekang ho lona. O ne o ile wa hlhelwa ke bothata, mme wa hloleha ho lefa. Ngolla motsamaisi wa lebenkele **lengolo**, mme o hlalose se o sitisitseng ho lefa, le ho re o tla etsang ho lefa tjelete eo e salletseng morao. [30]

KAPA

- 2.2 O modulasetulo wa komiti ya tsa dipapadi sekolong sa heno. Komiti ena e lokela ho kopana ho tla tshohla tsa leeto le rerilweng mathwasong a kgwedi e tlang. Ngola **memorandamo** oo ka ona o memelang ditho tsa komiti ya tsa dipapadi ho tla kopanong ka letsatsi le itseng ho tla tshohla ditaba tseo. [30]

KAPA

- 2.3 Ho na le maqulwana a ditsotsi a phelekanyetsang setjhaba. A nkela batho dikarete tsa banka le ditjelete metjhining. Setjhaba se lokela ho elelliswa sena hore se be sedi. Ngola **atikele** e yang dikoranteng, mme o hlokomedise setjhaba mabapi le sena. [30]

KAPA

- 2.4 E mong wa leloko la heno o sa tswa ikela boyabatho. Lelapa leo le o kopile ho thusa ka ho le ngolla tsa bophelo ba mofu, mme le se le o nehile dintlha tsa mofu. Ngola **tsa bophelo ba mofu** (obitjhuwari). [30]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**POTSO YA 3**

Kgetha mme o ngole tema e le NNGWE ya bolelele ba mantswe a 100 ho isa ho a 120. Hopola ho etsa moralo, mme o be o boele o lekole mosebetsi wa hao ho hlaola diphoso.

- 3.1 Selemong sena matsatsi a phomolo ya Mariha a bile malelele. Ho etsahetse dintho tse ngata, ho kenyeditswe le dipapadi tsa bolo tsa Mohope wa Lefatshe. Ho na le diketsahalo tseo o sa rateng ho di lebala. Ngola **dayari** ka diketsahalo tsa matsatsi a mahlano feela, ka tseo o sa rateng ho di lebala. Hlahisa tsohle tsa bohlokwa, mme o se le bale ho totobatsa kamoo o neng o ikutlwa kateng.

[20]**KAPA**

- 3.2 Ngwaneno o atlehile dithutong tsa hae tsa ho lokisa moriri le manala, mme o sa tswa ipulela kgwebo. Mo thuse ka ho phatlalatsa kgwebo ena hore setjhaba se tle se tsebe ka yona. Ngola **pampitshana ya tlhahisoleseding** (*flyer*) e tla tsebisa setjhaba ka ditshebeletso tseo ngwaneno a nehelanang ka tsona.

[20]**KAPA**

- 3.3 Letsatsi la hao la tswalo le atametse. Batswadi ba hao ba tlilo o etsetsa mokete wa ho keteka tsatsi leo. O batla ho mema metswalle ya hao ho tla keteka le wena letsatsi lena. Ngolla metswalle ya hao **karete ya memo** moo o ba memelang moketeng oo.

[20]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C:****20****MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA:****100**